

แนวทางการฝึกซ้อมดนตรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการเรียน

The Method of Music Practice for Students' Further Development

ธวัช อัสวเดชาฤทธิ์¹

Tawat Assawadecharit

Received: November 20, 2018

Revised: January 10, 2019

Accepted: January 11, 2019

บทคัดย่อ

ผู้ที่เรียนดนตรีมาในระยะหนึ่งมักจะมีความรู้สึกได้ว่า เมื่อตนเองได้ทุ่มเทในการฝึกซ้อมปฏิบัติเครื่องดนตรียังพบว่าการเล่นเพลงที่กำลังฝึกซ้อมอยู่นั้นไม่เคยถึงระดับเป็นที่น่าพอใจ ทั้ง ๆ ที่ผู้เรียนจัดตารางเวลาในการฝึกซ้อมเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ แต่พอถึงเวลาไปเรียนบางครั้งผู้สอนยังไม่ค่อยพอใจหรือเมื่อถึงเวลาแสดงดนตรี ผู้เรียนก็มักจะประสบปัญหาการลืมโน้ตที่กำลังเล่น ไม่สามารถจำโน้ตและเทคนิคในการเล่นดนตรีได้ มักมีคำถามเสมอว่าทำไมตอนแสดงดนตรีไม่เหมือนกับตอนที่ทุ่มเทในการฝึกซ้อมดนตรีที่ผ่านมา บทความนี้นำเสนอแนวทางการจัดลำดับความสำคัญ เนื้อหา ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ในการฝึกซ้อมเครื่องดนตรี ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ให้ความสำคัญในประเด็นการเรียนดนตรีที่นอกจากการฝึกปฏิบัติเฉพาะการเล่นเพลงอย่างเดียวแล้ว ยังมีประเด็นเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้เรียนดนตรีต้องให้ความสำคัญในการฝึกซ้อม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนดนตรีมีความผิดพลาดในการแสดงน้อยลงและทำให้ผู้เรียนดนตรีได้พัฒนาฝีมือในการเล่นเครื่องดนตรี ตลอดจนมีความมั่นใจในการแสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณชน

คำสำคัญ: การฝึกซ้อมดนตรี การพัฒนาในการเรียน พื้นฐานในการเรียนดนตรี

Abstract

When students have taken music lessons for a certain period of time, many of them have been discouraged by their unsatisfactory musical progress, even though they have put tremendous effort. Moreover the result that is shown to a music professor is only mediocre compared to the result during the practice sessions. Furthermore they experience memory slip during the performances. This article introduces the approaches (from making order of important information to topics involved in practicing musical instruments), which teach students not only about how to play specific pieces (such as technical demands for the pieces) but also teach students to cope with their anxiety (which will improve students performances tremendously) and thus cause students to perform to the public with much confidence.

Keywords: Music Practice, Students' Further Development, Basic of music study

¹อาจารย์ วิทยาลัยดุริยางศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ e-Mail: boypang@hotmail.com

ความเป็นมา/บทนำ

ปัญหาส่วนใหญ่ที่ครูผู้สอนมักพบในผู้เรียนดนตรีระดับนักเรียนมัธยม จนถึงมหาวิทยาลัยคือ ผู้เรียนต้องการประสบความสำเร็จในการเรียนในระยะสั้น ต้องการเล่นเพลงยาก และผู้เรียนมักเปรียบเทียบกับเพื่อนที่เรียนดนตรีในวัยเดียวกันว่าทำไมเพื่อนสามารถเล่นเพลงยากได้ ทำไมเวลาแสดงไม่ตื่นเต้น หรือไม่มีความผิดพลาดในการแสดง โดยมีได้ตระหนักว่าเขาเหล่านั้นมีพื้นฐานในการเรียนดนตรี มีประสบการณ์ในการเรียนและการแสดงมากกว่า มีชั่วโมงในการฝึกซ้อมมากกว่า และที่สำคัญครูผู้สอนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จะช่วยชี้แนะแนวทางในการเลือกเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถและพื้นฐานของผู้เรียน ตลอดจนแนะนำเทคนิคในการฝึกซ้อม

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2544, น. 62) กล่าวว่า การเรียนการสอนดนตรีไม่ว่าในระดับใดก็ตาม ถ้าผู้สอนมีหลักการหรือเทคนิควิธีการสอนที่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจในสาระดนตรีได้ เทคนิควิธีสอนยังคงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนให้ดีขึ้น การเรียนการสอนดนตรีที่ดี จึงควรเป็นวิธีการที่พัฒนามาจากหลักการหรือแนวคิดที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนและสาระดนตรี

ในบางครั้งผู้เรียนอาจคิดว่าการฝึกซ้อมเฉพาะเพลงมีความสำคัญที่สุดจึงมุ่งมั่นทุ่มเทฝึกซ้อมเฉพาะเพลงที่ต้องการเล่น โดยขาดความรู้ในเรื่ององค์ประกอบของบทเพลงที่ตนเองเล่น เช่น ลักษณะของบันไดเสียงที่ใช้ในเพลง เพราะผู้ประพันธ์วางโครงสร้างการแต่งเพลงโดยเริ่มจากสเกล และก่อนการฝึกซ้อมเพลงทุกครั้งผู้เรียนจะต้องฝึกซ้อมการเล่นสเกลของเพลงที่กำลังเรียนอยู่ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนวางนิ้วที่ถูกต้องในการเล่น และช่วยให้นิ้วแข็งแรง สามารถเล่นเพลงได้นาน ๆ ไม่บาดเจ็บในการเล่นดนตรีอีกด้วย การศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างของเพลง ประวัติผู้แต่งและยุคสมัยของเพลง ความหมายของเพลงที่ผู้แต่งต้องการสื่อถึงอะไร เพื่อเข้าถึงความหมายที่ผู้แต่งต้องการและจะทำให้บทเพลงมีความไพเราะมากขึ้น ตลอดจนถึงการฟังเปรียบเทียบต้นฉบับของเพลง จากการแสดงของผู้ที่มีประสบการณ์ และการหาความรู้ดนตรีนอกห้องซ้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์จริงอย่างหลากหลาย เป็นต้น

I บันไดเสียง หรือสเกล (Scale)

มาจากภาษาละติน “scāla” แปลว่าบันได หรือขั้นบันได หมายถึง เสียงของตัวโน้ตที่มีการเรียงลำดับขึ้นเริ่มจากโน้ตระดับเสียง โด เร มี ฟา โซล ลา ที โด (1 Octave) โดยโน้ตระดับเสียงที่เรียงลำดับจากโน้ตเสียงต่ำเรียงลำดับไปทางขึ้น เรียกว่าการไล่บันไดเสียงทางขึ้น (Ascending) หรือจากโน้ตระดับเสียงสูงลงมาระดับเสียงต่ำ เรียกว่าการไล่บันไดเสียงทางลง (Descending) ซึ่งในโครงสร้างของบันไดเสียงแต่ละชนิดนั้น จะมีระยะห่างของเสียงที่แตกต่างกัน สเกลคือโครงสร้างหลักของบทประพันธ์เพลงที่ผู้แต่งต้องคิดถึงเป็นอย่างแรก (ยกเว้นบทประพันธ์ของ John Cage 4’33) จะวางรากฐานบนสเกลทั้งสิ้น ยุคสมัยที่เห็นได้ชัดคือ ยุค Classical ตัวอย่างนักประพันธ์ที่มีชีวิตอยู่ในยุคนี้ เช่น โมสาร์ท และไฮเดิน เป็นต้น

ชูชาติ พิทักษากร อ้างถึงในอัญญา สุตมาต (2546, น. 47) ระบุถึง การศึกษาหลักสูตรและกระบวนการศึกษาดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย ของสถาบันจินตการดนตรี สถาบันดนตรีมีฟ้า และสถาบัน

ดนตรีเคพีเอ็น โดยกล่าวว่า การเรียนรู้การฝึกทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรี เกิดจากการฝึกซ้อมประจำวันซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด ผู้ฝึกต้องวางแผนให้รอบคอบ และเหมาะสมกับเวลาที่ตนเองมีอยู่ การฝึกซ้อมควรแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 การฝึกซ้อมเทคนิค แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรก เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องทางเทคนิคของแต่ละบุคคล ซึ่งผู้ฝึกต้องสำรวจตัวเองว่ามีจุดใดที่ต้องแก้ไขบ้างและแก้ไขอย่างไร การแก้ไขข้อบกพร่องเป็นสิ่งแรกที่พึงกระทำหากไม่รีบแก้ไขจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการฝึกทักษะ และตอนที่สอง เป็นการพัฒนาเทคนิคซึ่งควรฝึกให้ถูกวิธีและฝึกซ้อมอย่างซ้ำ ๆ มีสติทุกครั้งที่ฝึก ช่วงที่ 2 การฝึกซ้อมเพลง ผู้ฝึกควรนึกเพลงนั้นๆ ไว้ในใจก่อนทำการฝึกซ้อม ควรตีความหมายของบทเพลงให้เข้าใจก่อนลงมือฝึกซ้อม และฝึกซ้อมให้มั่นใจว่าจะสามารถเล่นได้ถูกต้องทุกครั้ง ช่วงที่ 3 ฝึกการแสดงจริง ควรเล่นไปตามโปรแกรมที่จัดไว้ หากมีการผิดพลาดเกิดขึ้นอย่าหยุดเล่น เพราะในการแสดงจริงๆ จะหยุดเล่นไม่ได้ ควรบันทึกเสียงไว้เพื่อนำมาแก้ไขข้อบกพร่องหลังจากจบการฝึกแสดงนั้น ดังนั้น การฝึกซ้อมทักษะจึงไม่เพียงแต่ฝึกเพื่อเล่นได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ต้องซ้อมจนกว่าจะเล่นได้โดยไม่ผิดจึงจะใช้ได้ นอกจากเพลงที่ผู้เรียนให้ความสำคัญในการฝึกซ้อมแล้วยังมีเนื้อหาอื่นๆ ที่ผู้เรียนควรคำนึงถึงและจะต้องเรียนรู้และฝึกซ้อมไปพร้อมๆ กัน ก็จะทำให้พัฒนาการของผู้เรียนดนตรีประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจ

ผู้เล่นดนตรีทุกคนควรให้ความสำคัญและฝึกซ้อมเทคนิคการเล่นสเกล โดยเฉพาะเพลงที่ผู้เล่นกำลังศึกษาอยู่ ดังนั้น ก่อนที่ผู้เล่นดนตรีจะฝึกซ้อมเพลงที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่จะต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเทคนิคโครงสร้างของสเกลในบทเพลงที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่เป็นอันดับแรก ซึ่งสิ่งที่ผู้เรียนดนตรีควรคำนึงถึงการฝึกซ้อมสเกล คือ

1. การวางนิ้วมือที่ถูกต้อง จะช่วยให้สามารถเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานของเพลงที่เล่น และยังช่วยพัฒนาการเรียนให้มีทักษะในการเล่นเพลงในระดับที่สูงขึ้นต่อไป อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีการจัดวางร่างกายในการเล่นดนตรีที่ถูกต้อง ไม่เมื่อยล้า ไม่บาดเจ็บในการเล่นดนตรีอีกด้วย
2. เทคนิคการเล่นสเกล ในการเล่นแต่ละสเกลนั้นมีเทคนิคการเล่นที่หลากหลาย เช่น การฝึกเล่นโดยให้เสียงที่เล่นมีความต่อเนื่องกัน (Legato) ฝึกเล่นโดยใช้เสียงสั้น (Staccato) ฝึกเล่นโดยการเล่นคอร์ดในรูปพลิกกลับ (Arpeggio) และเทคนิคอื่นอีกเป็นจำนวนมากที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีเทคนิคการเล่นเพลงที่ชัดเจนและถูกต้อง
3. ความเร็ว ผู้ฝึกซ้อมควรเริ่มจากการฝึกสเกล โดยเริ่มจากการฝึกในจังหวะช้าไปหาเร็ว ในการฝึกนั้นผู้เรียนต้องสังเกตการเคลื่อนไหวของนิ้ว การวางมือ แขนและร่างกายให้ถูกต้อง จะช่วยให้ผู้ฝึกซ้อมได้พัฒนาการเรียนดนตรีดีขึ้น
4. น้ำหนักของเสียงที่ฝึก ผู้เล่นควรฝึกเล่นสเกลในระดับความดังหลายระดับ เช่น เบา ดังปานกลาง ดังมาก หรือเริ่มต้นจากเสียงเบาไปหาดัง และจากดังไปหาเบา ในขณะที่ฝึกซ้อมให้ผู้เรียนได้ปรับเทคนิคการฝึกซ้อมให้มีความหลากหลาย เพื่อจะช่วยให้การเล่นดนตรีมีความไพเราะน่าฟังมากขึ้น

ในขณะที่ฝึกซ้อมสเกล ผู้เรียนต้องฟัง และวิเคราะห์การเล่นสเกลอย่างละเอียด ดังนั้น การเล่นสเกลของผู้เรียนแต่ละคน ครูผู้สอนสามารถวิเคราะห์ ระบุถึงความสามารถพื้นฐาน และความรู้ในการเล่นดนตรีของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ในบทประพันธ์ดนตรีทุกเพลง ถ้าหากวิเคราะห์อย่างละเอียดจะเห็นว่า บทเพลงแต่ละเพลงนั้นได้ถูกวางรากฐานบนสเกล ไม่ว่าจะเป็น in similar motion, chromatic motion, arpeggio, in thirds, in sixths ดังนั้น ผู้ที่เรียนดนตรีควรให้ความสำคัญในการฝึกซ้อมสเกลให้ชำนาญก่อนการเล่นเพลงทุกครั้ง ซึ่งจะช่วยให้สามารถเล่นเพลงในระดับที่ยากขึ้นต่อไปได้

ตัวอย่างวิธีการฝึกซ้อมสเกล เมื่อผู้เรียนกำลังฝึกเล่นเปียโนด้วยเพลงในบันไดเสียง C สิ่งที่ผู้เรียนควรฝึกซ้อมคือเทคนิคในการเล่นในบันไดเสียง C ทั้งหมด รวมถึงการฝึกเล่นทั้งมือขวาและมือซ้าย เช่น C Major, C Harmonic Minor, C Melodic Minor และ Major & Minor Arpeggio การฝึก Cadence และ Chord ในบันไดเสียง C ทั้ง Major และ Minor รวมถึงการเล่นบันไดเสียงแบบโครมาติกด้วย ซึ่งการฝึกซ้อมสเกลนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้นิ้วให้มีความคล่องตัวในการเล่นเพลง และช่วยวิเคราะห์โครงสร้างในเพลงที่เล่นอีกด้วย ดังนั้น ผู้เรียนดนตรีควรรู้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างของสเกล ดังนี้

ตัวอย่าง บันไดเสียง หรือสเกล

บันไดเสียงไดอาโทนิค (Diatonic Scale) ประกอบด้วยตัวโน้ตระยะของเสียง 8 ขั้นเรียงกันตามลำดับ โครงสร้างตามชื่อเรียกดังนี้

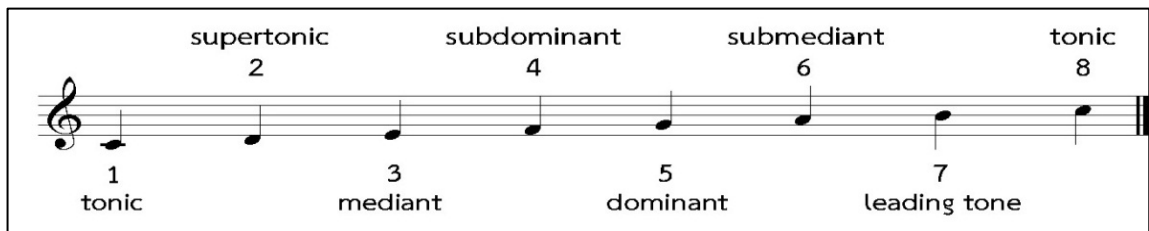

Figure 1 Scale Degrees

ในบันไดเสียงจะมีลำดับคู่ตามชื่อที่เรียกและมีระยะห่าง หนึ่งเสียง หรือครึ่งเสียง ตามโครงสร้างที่กำหนด สามารถแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

1. บันไดเสียงเมเจอร์ (major scale) มีโครงสร้างของบันไดเสียงประกอบไปด้วยโน้ต 7 ตัว โดยมีช่วงห่างระยะขั้นครึ่งเสียง (half step semitone) อยู่ในขั้นที่ 3 ไปหาขั้นที่ 4 และขั้นที่ 7 ไปหาขั้นที่ 8 โน้ตนอกเหนือจากนั้นจะห่างขั้นละ 1 เสียงเต็ม หรือหนึ่งเสียง (whole step or whole tone)

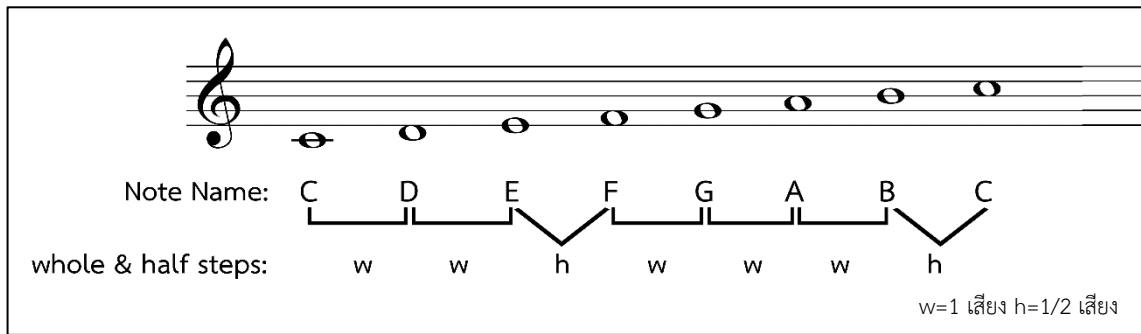

Figure 2 The C Major Scale: Half Steps and Whole Steps

2. บันไดเสียงไมเนอร์ (minor scale) คือบันไดเสียงประเภทไดอาโทนิคเหมือนกับบันไดเสียงเมเจอร์ คือมีตัวโน้ตเรียงลำดับจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง หรือเสียงสูงไปหาเสียงต่ำโดยเรียงลำดับตามโน้ตประกอบไปด้วยโน้ต 7 ตัว (โน้ตตัวที่ 8 จะถูกเขียนซ้ำเป็นเสียงโน้ตตัวที่ 1 เพื่อให้เป็นบันไดเสียงที่สมบูรณ์) บันไดเสียงไมเนอร์มี 3 ชนิด ได้แก่

- 2.1 บันไดเสียงเนเชอรัลไมเนอร์ (natural minor scale) มีโครงสร้างประกอบด้วยโน้ต 7 ตัว โดยมีช่วงระยะขั้นครึ่งเสียงอยู่ในขั้นที่ 2 ไปขั้นที่ 3 และขั้นที่ 5 ไปขั้นที่ 6 นอกเหนือจากนั้นจะห่างขั้นละ 1 เสียงเต็ม หรือหนึ่งเสียง (whole step or whole tone)

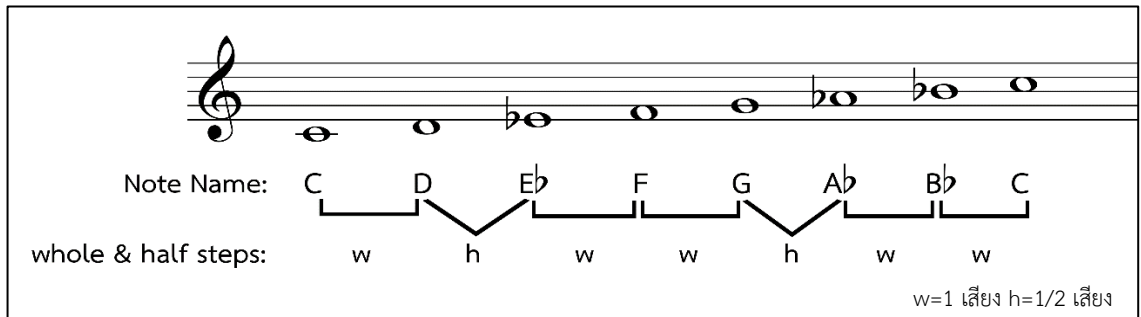

Figure 3 C Natural Minor Scale

- 2.2 บันไดเสียงฮาร์โมนิกไมเนอร์ (harmonic minor scale) จะมีลักษณะคล้ายกับบันไดเสียงเนเชอรัลไมเนอร์ โดยเริ่มจากการสร้างบันไดเสียงเนเชอรัลไมเนอร์เรียงลำดับจนครบ 8 เสียงตามคีย์ของเมเจอร์ (relative major) แล้วใส่เครื่องหมายแปลงเสียงชาร์ป (#) ในโน้ตตัวที่ 7 ไปหาโน้ตตัวที่ 8 มีระยะห่างของเสียง ครึ่งเสียง เล่นเหมือนกันทั้งขาขึ้นและขาลง

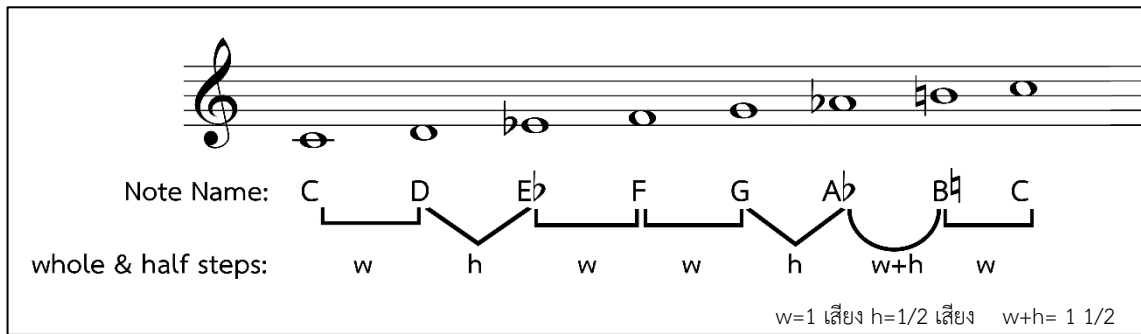

Figure 4 C Harmonic Minor Scale

2.3 บันไดเสียงเมโลดิกไมเนอร์ (melodic minor scale) จะมีโครงสร้างที่มีโน้ตทางขึ้นและทางลงไม่เหมือนกัน ประกอบด้วยโน้ต 7 ตัว แต่จะมีเครื่องหมายแปลงเสียงชาร์ป (#) ใช้บังคับเสียงในโน้ตตัวที่ 6 และ 7 ให้มีเสียงสูงขึ้นครึ่งเสียงในขาขึ้น และในส่วนขาลงให้ปรับโน้ตทั้งสองคือโน้ตตัวที่ 6 และ 7 ให้กลับมาเล่นในเสียงเดิม

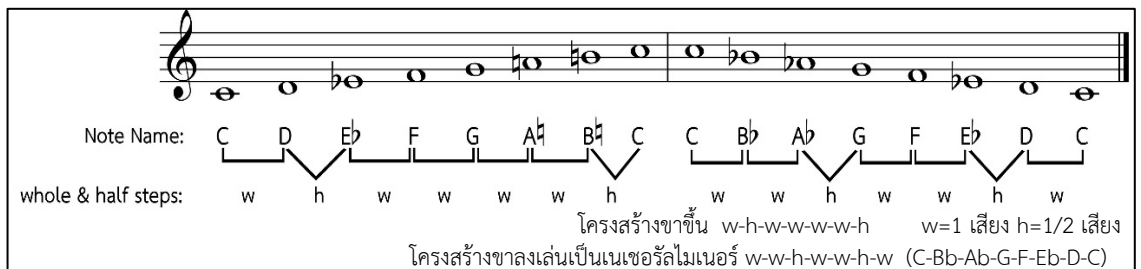

Figure 5 C Melodic Minor Scale

3. บันไดเสียงแบบโครมาติก (chromatic scale) ประกอบด้วยตัวโน้ต 13 ขึ้น แต่ละขั้นมีระยะห่างเป็นครึ่งเสียงเรียงลำดับกัน

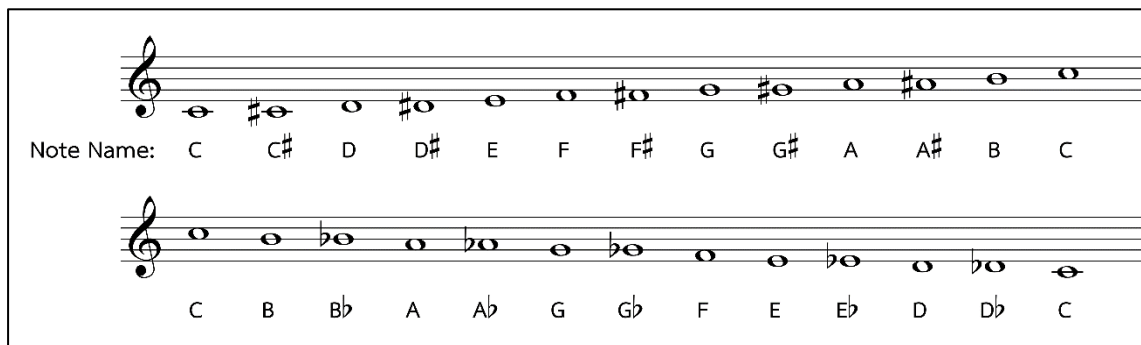

Figure 6 Chromatic Scale on C

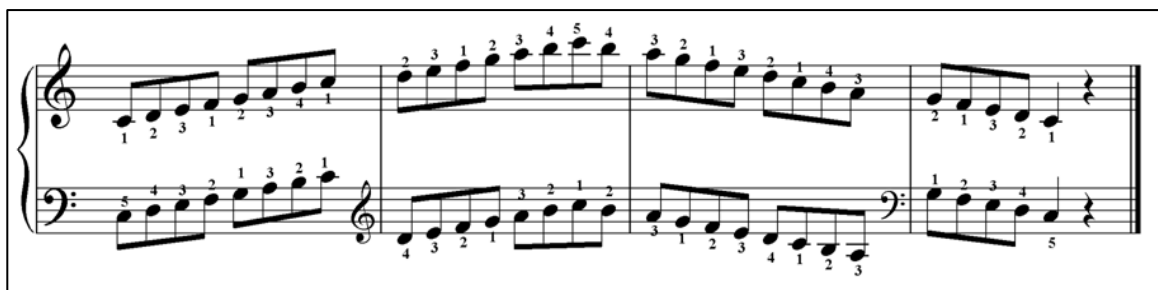

Figure 7 The fingering of C Major Scale

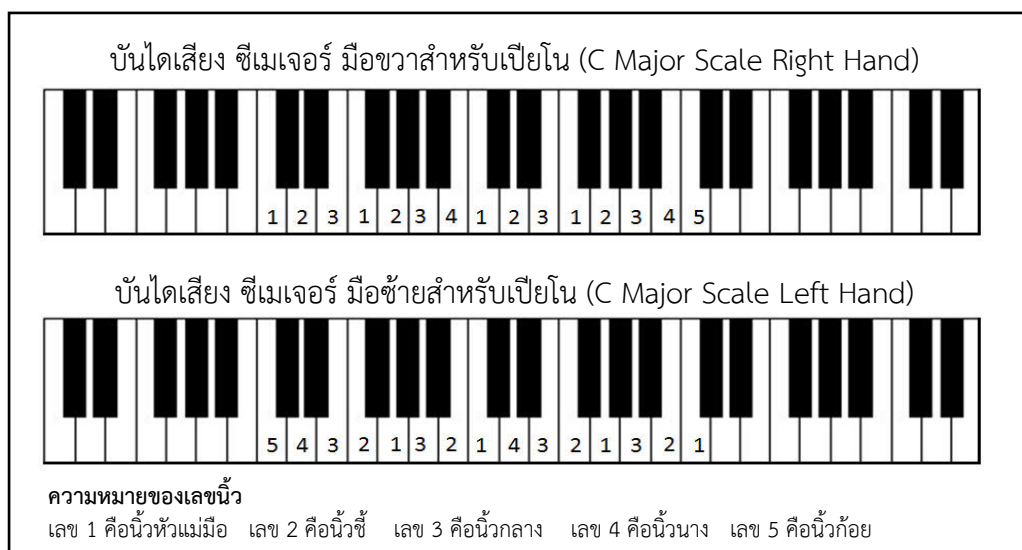

Figure 8 The keyboard fingering chart

II การวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง และตีความหมายเพลงที่เล่น

เมื่อถามนักดนตรีว่าเพลงที่แสดงผ่านไปในนั้ชื่อเพลงอะไร ผู้แต่งคือใคร อยู่ในยุคสมัยใด และโครงสร้างในเพลงที่เล่นนั้นเป็นอย่างไร หลายคนไม่สามารถตอบคำถามเบื้องต้นเหล่านี้ได้ ทั้งๆ ที่นักดนตรีใช้เวลาซ้อมเพลงที่จะใช้แสดงนี้เป็นเวลานานมาก แต่กลับไม่รู้โครงสร้างของเพลงที่ตนเล่นเลย จึงทำให้เพลงที่แสดงออกมาขาดความไพเราะ และความหมายที่นักดนตรีสื่อออกไปไม่ตรงกับความต้องการของนักประพันธ์ที่แท้จริง

ัญลักษณ์ ฐิริยะพันธ์ (2549, น. 3) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์เพลงว่า ควรให้นักเรียนได้รู้จักชื่อเพลง ชื่อผู้แต่ง ประวัติผู้แต่ง ยุคสมัยของเพลง โครงสร้างของเพลง และอารมณ์ของเพลง ควรวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของร่างกายด้วย ซึ่งควรเริ่มวิเคราะห์ตั้งแต่ต้นเพลง

ดังนั้น นอกจากให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อมเพลงแล้ว สิ่งที่คุณเรียนดนตรีควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งคือการวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง และตีความหมายเพลงที่เล่น หรือที่เรียกกันว่า Analysis หมายถึงการที่คุณเรียนดนตรีต้องมีความเข้าใจในโครงสร้างของเพลง และสามารถวิเคราะห์และ

ตีความหมายเพลงที่ตนเองเล่นออกมาได้อย่างถูกต้อง สิ่งที่คุณเรียนดนตรีจะต้องรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและสามารถวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับเพลงที่ตนเองเล่น มีดังนี้

1. ลักษณะโครงสร้างการประสานเสียง (Harmony) ผู้เรียนดนตรีควรจะรู้ว่าในเพลงที่ตนเองเล่นนั้น นักประพันธ์ใช้โครงสร้างของเสียงประสานในแบบใด เพราะนักประพันธ์แต่ละคนมักจะมีเอกลักษณ์ในการประพันธ์ที่ไม่เหมือนกัน หากผู้เรียนดนตรีมีความเข้าใจก็จะสามารถบรรเลงเพลงในแนวทางที่ถูกต้อง และเข้าใจในเพลงที่เล่นมากขึ้น
2. ประโยคของเพลง (Phrase) ในบทเพลงแต่ละบทมักจะมีประโยคของเพลง การแบ่งวรรคตอนที่เริ่มจุดเริ่มต้น และจุดจบที่แน่นอน ผู้เรียนควรศึกษาประโยคของเพลงอย่างละเอียด ไม่ใช่ฝึกเล่นเฉพาะโน้ตเพลงอย่างเดียว การเข้าใจประโยคของเพลงจะช่วยให้การตีความหมายของผู้เรียนมีความถูกต้อง และน่าฟังมากขึ้น
3. โครงสร้างของบทเพลง (Form) เพลงแต่ละบทมีลักษณะโครงสร้างที่ไม่เหมือนกัน โครงสร้างของบทเพลงแต่ละบทนั้นจะมีลักษณะคล้ายกับบทละคร เช่น จุดเริ่มต้น การดำเนินเรื่อง และท่อนจบ เป็นต้น
4. สีสันทันของเสียงเพลง (Tone Color) ในแต่ละทำนองและแต่ละท่อนของเพลงนั้น จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ขึ้นอยู่กับเสียงประสานในแต่ละท่อนนั้น การที่ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการสร้างสีสันทันของเพลงจะทำให้การตีความสื่อความหมายของเพลงออกมาน่าฟังยิ่งขึ้น
5. การวางนิ้วที่ถูกต้อง (Fingering) ผู้เรียนควรบันทึกนิ้วในการเล่นในท่อนที่ยาก แล้วฝึกซ้อมอย่างซ้ำ การให้ความสำคัญของการวางนิ้วที่ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เล่นลดความตึงเครียด และสามารถเล่นเพลงในท่อนที่ยากๆ ผ่านไปได้
6. ยุคสมัยของการประพันธ์ บทประพันธ์และเครื่องดนตรีในแต่ละยุคสมัยนั้นมีการพัฒนาและลักษณะการประพันธ์และการเล่นที่แตกต่างกัน (ดังนั้น ผู้ประพันธ์ในแต่ละยุคมักจะมีประวัติให้นักดนตรีได้ศึกษา) เพื่อจะได้เข้าใจลักษณะของเพลง และสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการ
7. นอกจากนั้น นักดนตรีควรศึกษาประวัติของผู้ประพันธ์เพลง และศึกษาบทประพันธ์อื่นๆ ของนักแต่งเพลงที่กำลังเล่นด้วย เพื่อให้ผู้เล่นเข้าใจสไตล์ของเพลง และลักษณะการเล่นของเพลง เนื่องจากนักประพันธ์แต่ละคนมีลักษณะและเอกลักษณ์ในการประพันธ์เพลงในแบบเฉพาะตัว

หากผู้เรียนให้ความสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างบทเพลง และตีความหมายเพลงที่เล่น นอกจากฝึกเฉพาะโน้ตเพลงเพียงอย่างเดียว จะทำให้เพลงที่บรรเลงออกมานั้นมีความไพเราะน่าฟัง และสื่อถึงความต้องการที่นักประพันธ์ต้องการมากที่สุด

III การเรียนรู้และหาประสบการณ์นอกห้องซ้อม

นอกจากผู้เรียนจะฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอแล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้เรียนดนตรีจะต้องทำ คือ การหาประสบการณ์ด้านดนตรีนอกห้องเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เปรียบเทียบความแตกต่างถึงลักษณะการเล่นดนตรีของผู้อื่นที่มีประสบการณ์ เรียนรู้ลักษณะของเพลงประเภทต่าง ๆ ตลอดจนการรับฟังคำวิจารณ์

ของผู้อื่นที่มีประสบการณ์ ในการแนะนำการเล่นของตนเองให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นผู้เรียนดนตรีควรศึกษาวิธีการเล่นดนตรีใหม่ๆ เช่น การฝึกเล่นเดี่ยว เล่นคู่กับเพื่อน เล่นดนตรีประกอบ หรือการเล่นเป็นวง วิธีเหล่านี้เป็นการช่วยให้ผู้เรียนดนตรีได้มีประสบการณ์ใหม่ ฝึกทักษะการฟัง ตลอดจนการเรียนรู้ดนตรีในสิ่งใหม่ที่จะช่วยให้ผู้เรียนดนตรีมีพัฒนาการเรียนรู้ดนตรีที่ดี

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542, น. 81) กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ (1) วุฒิภาวะ (maturity) หมายถึง ลำดับขั้นของความเจริญงอกงามหรือพัฒนาการของบุคคลที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งเร้าหรือการฝึกฝนใดๆ แต่ละบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับวัยทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ (2) ความพร้อม (readiness) เป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผลจะขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ สำหรับความพร้อมในการเรียนรู้ ยังขึ้นอยู่กับ การฝึกฝนเตรียมตัว ตลอดจนความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งนั้น (3) แรงจูงใจ (motivation) เป็นความปรารถนาที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน แรงจูงใจจะก่อให้เกิดพฤติกรรมเนื่องจากมีแรงผลักดันเกิดขึ้น (4) การเสริมแรง (reinforcement) เป็นตัวกระตุ้นให้คนเราก่อทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก การเสริมแรงนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับปฏิกิริยาตอบสนองมากขึ้น (5) การถ่ายโยงการเรียนรู้ (transfer of learning) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ หากได้อาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจะช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นดีขึ้น

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542, น. 17) อ้างถึงบรูเนอร์ซึ่งได้กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากกระบวนการภายใน (Cranium) ที่ผ่านขั้นตอนการกระทำ จินตนาการ และความคิดรวบยอดทางสติปัญญาซึ่งจะพัฒนาได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และเชื่อว่าพัฒนาการทางความคิดจะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และขึ้นกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมากกว่าเกิดจากการพัฒนาจากภายในของเด็ก

ดังนั้น จะเห็นว่าการเรียนรู้และหาประสบการณ์นอกห้องซ้อมเป็นประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้ที่เรียนดนตรี และวางแผนการซ้อมดนตรีของตนเองให้ประสบความสำเร็จซึ่งมีหลายวิธี เช่น

1. การหาโอกาสไปดูการแสดงคอนเสิร์ตจากนักแสดงที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการเล่นดนตรี วิธีการนี้จะเป็นการที่ผู้เรียนดนตรีได้สัมผัสและมีโอกาสเห็นการแสดง การถ่ายทอดบทเพลง การวิเคราะห์และตีความหมายของเพลง ตลอดจนการควบคุมสมาธิในการแสดง และให้สังเกตการเข้าถึงบทเพลงของนักแสดงและผู้ชม

2. การเข้าร่วมฝึกอบรมมาสเตอร์คลาส การฝึกสอนจากครูหรือนักแสดงที่มีประสบการณ์ ในการเข้าร่วมอบรมแต่ละครั้ง ผู้อบรมจะเน้นย้ำถึงการตีความหมายของเพลงให้ผู้เข้าอบรมได้เห็นภาพ ตลอดจนวิธีการฝึกซ้อมเพลงในแต่ละท่อน และเทคนิคการเล่น รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้ซักถาม ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีของผู้เข้าอบรมที่จะซักถามปัญหาต่าง ๆ ที่พบในระหว่างฝึกซ้อมเพลง และขอคำแนะนำเทคนิคต่าง ๆ จากวิทยากรที่มีประสบการณ์

3. หาโอกาสฟังเพลงจากสื่อต่าง ๆ และบทเพลงของนักประพันธ์ที่หลากหลาย หลากสไตล์ ต่างยุคสมัยเพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนดนตรีได้ค้นหาสิ่งใหม่ ๆ และวิธีการเล่นการตีความหมายของเพลงจากผู้เล่นที่หลากหลาย รวมถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน ๆ ที่เรียนดนตรีด้วยกัน

4. ร่วมกิจกรรมเข้าค่ายดนตรี การเข้าค่ายดนตรีนั้นผู้จัดค่ายจะคัดเลือกผู้สมัครที่มีความสามารถเท่า ๆ กันในแต่ละช่วงวัย ดังนั้น ผู้สมัครจะมีโอกาสได้พบครูผู้สอนที่มีความสามารถมาจากที่ต่าง ๆ และพบเพื่อนร่วมค่ายที่มีความสามารถ มีประสบการณ์ในการเล่นดนตรีที่หลากหลาย ในกิจกรรมนี้ผู้เข้าร่วมจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เล่นดนตรีได้มีพัฒนาการที่ดีในการเล่นดนตรีต่อไป

5. การแข่งขันหรือการสอบดนตรี มีทั้งข้อดีและข้อเสีย คือ ผู้ที่เข้าร่วมก็จะได้เห็นฝีมือและความสามารถของเพื่อนในวัยเดียวกัน เห็นการเตรียมตัวและพื้นฐานของผู้เข้าร่วมที่ต่างกัน ถ้าหากผู้เข้าร่วมมีการคาดหวังสูงก็จะกลายเป็นแรงกดดันสูง แต่หากเข้าร่วมเพื่อเป็นการหาประสบการณ์ก็จะเป็นสิ่งที่ดี ควรหาโอกาสสักครั้งไปร่วมชมการแข่งขันก็จะเป็นการเรียนรู้ด้านดนตรีที่ดีอีกวิธีหนึ่ง

Figure 9 A Piano Recital

Figure 10 Piano Trio Recital

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การที่ผู้เรียนดนตรีจะมีพัฒนาการในการเล่นที่ดีนั้น นอกจากจะวางแผนการฝึกซ้อมเฉพาะเพลงที่เล่นแล้ว ผู้เรียนดนตรียังจะต้องให้ความสำคัญในองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีส่วนสำคัญดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ครูผู้สอนก็มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการชี้แนะแนวทางให้กับผู้เรียนได้มีพัฒนาการในการเล่นดนตรีที่ดียิ่งขึ้น บางครั้งพบว่าผู้เรียนที่เพิ่งเริ่มเรียนดนตรีไม่นานต้องการจะมีทางลัดในการเรียน จึงมุ่งในการฝึกซ้อมแต่เพลงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงโครงสร้าง และวิเคราะห์ในส่วนอื่น ๆ ของเพลงที่ตนเองเล่น ก็อาจทำให้การเล่นดนตรีไม่เกิดการพัฒนาอย่างที่ต้องการ บางครั้งก็ไม่เข้าใจว่าทำไมผู้อื่นที่มีความรู้ได้วิจารณ์การเล่นของตนเองว่าไม่ดี ไม่มีความละเอียด การตีความหมายของเพลงไม่ดี บางครั้งอาจทำให้ผู้เรียนถึงกับท้อในการเรียนดนตรี แต่มีนักดนตรีจำนวนไม่น้อยที่มาเริ่มเรียนดนตรีในช่วงอายุที่มากแล้วแต่ประสบความสำเร็จในการเล่นดนตรี หากเรามีโอกาสได้ศึกษาวิธีการเรียนของนักดนตรีที่ใช้เวลาเรียนในช่วงอายุมากแล้วประสบความสำเร็จก็จะพบว่า นักดนตรีเหล่านี้มีกระบวนการจัดวิธีการฝึกซ้อมตามลำดับความสำคัญ โดยเฉพาะการเล่นสเกล และการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างดนตรีของเพลงที่เล่น

อย่างละเอียดดังที่กล่าวมาข้างต้น และที่สำคัญได้รับการชี้แนะแนวทางจากครูที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูงในการถ่ายทอดความรู้

บทความนี้สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการชี้แนะให้กับผู้ที่เริ่มเรียนมาได้ระยะหนึ่ง และคิดว่าตนเองยังไม่สามารถถ่ายทอดเพลงที่ตนเองเล่นได้ดีพอ หากผู้ที่เริ่มเรียนใช้แนวทางหรือวิธีการต่าง ๆ ในบทความนี้ช่วยในการฝึกซ้อมก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ที่สำคัญผู้ที่เรียนดนตรีควรมีความรักและมีความสุขในการเล่นดนตรี และทุ่มเทในการฝึกซ้อม พร้อมทั้งเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ก็จะช่วยให้พัฒนาการเล่นดนตรีของผู้เรียนดียิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2544). *พฤติกรรมการสอนดนตรี* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญลักษณ์ ภูริยะพันธ์. (2549). *คู่มือการสอนเปียโน* (เอกสารเย็บเล่ม). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *ดนตรีและกิจกรรมเข้าจังหวะสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์ เอ.พี กราฟฟิคดีไซน์.

อัญชนา สุตมาตร. (2546). *การศึกษาหลักสูตรและกระบวนการศึกษาดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัยของ*

สถาบันจินตนาการดนตรี สถาบันดนตรีมีฟ้า และสถาบันดนตรีเคพีเอ็น. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.